

13. 10. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Náboženská tahanice v druhém senátu Ústavního soudu

Každý si jistě vzpomene na legendární disenty již bývalého soudce Ústavního soudu Stanislava Balíka. Na tuto tradici zdá se „navázal“ soudce Ústavního soudu Radovan Suchánek v nálezu sp. zn. II. ÚS 2108/14, ze dne 1. 9. 2015, kde se pomyslným jablkem sváru mezi členy druhého senátu Ústavního soudu stala věta: „Obrazně řečeno, ani Eva by se nemohla dopustit prvotního hříchu, nemohla-li by se rozhodnout okusit jablko ze stromu uprostřed Ráje“, kterou soudce zpravodaj (Vojtěch Šimíček) použil v odůvodnění tohoto nálezu jako příměr pro vyjádření autonomie vůle.

V souzeném případě Ústavní soud posuzoval otázku, zdali byla smlouva o smlouvě budoucí uzavřena v souladu s dobrými mravy či nikoliv. Ústavní soud zde mj. konstatoval, že pokud by nebylo autonomie vůle jako jednoho z projevů svobody, nebylo by možno uvažovat ani v kontextu mravnosti. A poté již následovala shora citovaná metafora. Proti tomuto odůvodnění nálezu (nikoliv však již výroku) se svým disentem vymezil soudce Radovan Suchánek s odkazem na ústavní normu zakazující státu vázat se na náboženské vyznání. Dále varoval před tím, že by taková praxe mohla *pro futuro* ohrozit důvěru veřejnosti v nestranné a nepodjaté rozhodování druhého senátu, potažmo celého Ústavního soudu ve věcech, které se budou dotýkat náboženských otázek.

Disentující soudce své odlišné stanovisko pak zdůvodnil následovně (jde o doslovnou citaci jeho textu).

„Věta je jedním z možných výkladů části příběhu z náboženského textu obsaženého v Bibli, ve Starém zákoně. Jejím zdrojem tedy není platné právo, ale náboženská kniha, tedy publikace související zejména s vyznáváním určité náboženské víry, s jejími projevy, náboženskými úkony, zachováváním obřadů, a obsahující učení a poslání těch církví a náboženských společností, které se k ní hlásí [srov. zejm. čl. 16 Listiny a § 3 písm. a), § 4 odst. 1, § 10 odst. 2 písm. a) zákona č. [3/2002](#) Sb., o církvích a náboženských společnostech].

Na tom nic nemění ani to, že odkazovaný příběh z první knihy Mojžíšovy je nespornou součástí kulturní historie západního civilizačního okruhu. Již význam ve větě použitých výrazů "hřích", resp. "prvotní hřích", "Ráj" je totiž nepochybně předurčen právě jejich určitou náboženskou interpretací [ostatně 2. a 3. kapitola knihy Genesis, v níž se příběh nachází, se nezmiňují ani o hříchu, ani o jablku; koncept "dědičného hříchu" a vykoupení z něho není vlastní ani judaismu (viz např. Schubert, K: Židovské náboženství v proměnách věků. Praha: Vyšehrad, 1995, s. 44), ani islámu (viz Korán, súra 20 Tá Há, verše 120 - 127)]. Pojetí pramáti Evy jako původkyně "dědičného hříchu" není sdíleno univerzálně ani v rámci křesťanství. Věta v nálezu je tak spíše zjednodušenou a špatně pochopenou vzpomínkou na "biblickou dějepřevu" někdejších venkovských katechetů.

Ustanovení čl. 2 odst. 1 Listiny, podle něhož se stát nesmí vázat na výlučnou ideologii ani na náboženské vyznání, vyjadřuje světskou povahu státu. Tato ideologická a náboženská neutralita patří k podstatným náležitostem demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy České republiky) a má tedy nadústavní význam (viz např. Pavlíček, V. a kolektiv: Ústavní právo a státověda. II. Ústavní právo České republiky. Praha: Leges, 2011, s. 374). Vztahuje se nejen na celý stát, ale rovněž na všechny jeho orgány, Ústavní soud nevyjímaje. Státní orgány reprezentují totiž obecně lid jako

státního suveréna (čl. 2 odst. 1 Ústavy), a nikoli pouhé subjektivní přesvědčení svého momentálního personálního substrátu. Proto v sekulárním státě, v němž je vyznávání či nevyznávání náboženské víry striktně odděleno od výkonu veřejné moci a představuje forum internum každého jednotlivce, není žádný státní orgán oprávněn své mocenské akty odůvodňovat použitím, resp. výkladem náboženských textů. Ani Ústavní soud není jakousi duchovní autoritou oprávněnou odůvodňovat svá rozhodnutí dle náboženských pramenů, jejichž použití se mu právě zlíbí, popř. dle ideologicko-náboženských inklinací svých soudců.“

Disentující soudce zde dále neváhal přiznat, že navrhoval předmětnou větu z odůvodnění nálezu buď vypustit, nebo ji nahradit jiným příkladem, jehož zdrojem nebude náboženská kniha, ale např. dílo právního teoretika či právního filosofa a že většina senátu tomuto jeho návrhu nevyhověla s odkazem na kulturní historii a obdobnou praxi cizozemských soudů.

V závěru svého nesouhlasného stanoviska si pak disentující soudce rovněž postěžoval, že senátní většina nevezala v potaz ani jeho poukaz na to, že se touto větou Ústavní soud dotýká, resp. může dotknout svobody myšlení a náboženského vyznání, jakož i práva být bez náboženského vyznání (čl. 15 odst. 1 Listiny) jak u třetího člena senátu, tak u fyzických osob vystupujících na straně účastníků a vedlejších účastníků řízení.

S tímto kulturním nihilismem, nemohu souhlasit. Připomíná mi to nedávnou debatu na sociálních sítích, kde maturanti horlivě brojili proti tomu, že jednou z otázek zařazených do testu státní maturity z českého jazyka byla také otázka, jak se jmenuje celým jménem muž, který se navždy stal symbolem pro zradu. Že šlo o Jidáše Iškariotského, řada z nich nevěděla, přičemž svoji neznalost omlouvala právě tím, že stát (myšleno zde školský systém) jim nemá co mluvit do toho, v co smí či nesmí věřit. A že tak jde o diskriminaci nevěřících či vyznavačů jiných náboženství. O to tu však v žádném případě nešlo. Křesťanská morálka či věrouka je součástí naší historie, je proto zcela legitimní toto kulturní dědictví předávat dalším generacím a chtít tedy i po generaci současné, aby tohoto úkolu byla schopna se zhostit.

Odkaz na příběh o Evě hřešící v rajské zahradě Eden byl v předmětném nálezu použit právě s ohledem na tento kulturní kontext (a nikoliv jako ideologická poučka, jak míní disentující soudce) s tím, že čtenáři tento přírůstek budou díky předporozumění chápat, nic víc. Ostatně v judikatuře Ústavního soudu nejde o žádnou novinku. Tak např. v nálezu sp. zn. I. ÚS 2477/08, ze dne 7. 1. 2009 (Schwarzenberská hrobka) týkající se ochrany soukromého a rodinného života bylo Ústavním soudem mj. konstatováno, že „součástí rodinného života je bezpochyby i to, jakým způsobem je nakládáno s mrtvými předky, v jaké formě jsou uloženy jejich ostatky a na jakém místě se tyto ostatky nacházejí. Jedná se o právo na pietní ochranu osobnosti, která ostatně není toliko výdobytkem liberálního, resp. právního státu, ale má svůj historický předobraz v křesťanské morálce či věrouce (srov. Kotrlý, T.: Pohřbívání v kostele. Revue církevního práva, č. 3/2007, str. 233-235).“ Stejně tak naše kulturní tradice neopomíjí (a naopak se k nim hlásí) i zákonodárce, a to např. v důvodové zprávě k novému občanskému zákoníku (komentář k § 24): „Osнова se naopak příklání k pojetí odpovědnosti v duchu tradic antické a křesťanské civilizace, podle nichž člověk odpovídá za své jednání v plném rozsahu, a odpovídá tedy především za to, že se chová řádně, po právu a za splnění povinnosti.“ a (komentář k § 851 a § 854): „Pojem tzv. rodičovské zodpovědnosti, který byl vřazen do našeho právního řádu zákonem č. [91/1998](#) Sb., aniž byl diskutován v odpovídajícím rozsahu a hloubce, zejména pak bez toho, aby bylo dostatečně zjištěno, popř. zváženo, jaký je vlastně význam anglického výrazu parental responsibilities, se navrhuje nahradit výrazem „rodičovská odpovědnost“, shodně s celkovým konceptem pojmu odpovědnosti v návrhu. Osнова tento pojem nespojuje se sankcí za nesplnění povinností, ale spojuje jej s řádným (odpovědným) plněním povinností a řádným (odpovědným) výkonem práv, jak se shoduje s civilizační tradicí evropského kontinentu, upřesněnou zejména obecně přejatým pojetím křesťanské morálky a intencemi „křesťanských tradic evropské právní kultury“. V posledně uvedeném případě jde o citaci z díla

Hurdík, J. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 98. Z toho je zřejmé, že ani právní teoretici nemají problém spojovat právní pojem s institucí křesťanství. A to právě proto, že jde o společnou minulost, která spoluvytváří naši současnou identitu (právní řád nevyjímaje), ať chceme či nechceme (k tomu srov. např. dobré mravy, které křesťanská morálka citelně ovlivnila, což je rovněž historický fakt).

Politická korektnost je v určitých případech odůvodněná. Nesmí však sloužit k tomu, že o určitých otázkách se nebude smět mluvit jen proto, že se tím může být cítit někdo dotčen. V takovém případě by se totiž nedalo mluvit o ničem. Disentující soudce se dovolává svobody myšlení, ve skutečnosti ji však svým odlišným stanoviskem okleštuje, když za nevinnou metaforou hledá něco, co tam ve skutečnosti není.

Proto mi nezbyvá, než zplna hrdla zvolat: „Neberte nám naše příběhy!“ Příště by např. mohlo jít o snahu vytěsnit do pozadí příměry z oblasti krásné literatury, filmu, divadla, apod. pod rouškou svobody myšlení. To si z nás asi nikdo nepřeje...

Mgr. Vladimír Janošek, Kobylí*
advokátní koncipient

Autor působí v obchodní společnosti Továrek, Horký a partneři, advokátní kancelář, s.r.o. Tento článek není oficiálním stanoviskem advokátní kanceláře

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [Tři dekády v advokacii a otevřený pohled na to, co profesi i justici nejvíc škodí](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě - základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)
- [DEAL MONITOR](#)